УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Датум: 18.5.2021.

ИЗВЕШТАЈ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ, КАНДИДАТА И МЕНТОРА ЗА ИЗРАДУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију.

Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду на 7. електронској седници одржаној 20-26.04.2021. године донело је одлуку којом је именована комисија за одобрење теме за израду докторске дисертације коју је мср ДУЊА РАДОЈЕВИЋ пријавила под насловом: **Руска култура у српским и бугарским мемоарима од 1838. до 1918. године.**

2. Састав комисије.

1. Др Ирина Антанасијевић, редовни професор, датум избора у звање: 22. јануар 2020.
Филолошки факултет Универзитета у Београду
Ужа научна област: Руска књижевност

2. Др Ђорђе Ђурић, ванредни професор, датум избора у звање: 22. априла 2016.
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
Ужа научна област: Историја модерног доба

3. Др Александра Ђурић-Миловановић, виши научни сарадник, датум избора у звање: 31. октобар 2018.
Балканолошки институт САНУ у Београду
Ужа научна област: Етнологија и антропологија

II БИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Дуња Радојевић је рођена 20. фебруара 1993. године у Сремској Митровици. Основну школу завршила је у Новим Карловцима, а средњу (гимназију) у Инђији. Студије на Катедри за славистику Филолошког факултета Универзитета у Београду (смер руски језик) уписала је школске 2011/12., а дипломирала 2016. године. Мастер студије на смеру језик, књижевност, култура на истом факултету завршила је 2017. године, где је одбранила мастер рад са темом *Ономастика у уџбеничком комплету До встречи в России.* Просечна оцена након

завршених основних студија била је 9,14, док је мастер студије завшила са укупном просечном оценом 10,00. Докторске студије уписала је на Филолошком факултету Универзитета у Београду школске 2017/18. године. У периоду од 2017. до 2019. године положила је испите и написала самосталне истраживачке радове укупне вредности 120 ЕСПБ, са просечном оценом 10,00.

Од јуна 2018. године запослена је у звању истраживача-приправника на Балканолошком институту Српске академије наука и уметности. Научна истраживања обављала је у националним библиотекама и архивима, као и у међународним научним институцијама. Захваљујући међуинститутској размени боравила је Бугарској (Софија) током децембра 2018. и новембра 2019. године. Говори енглески и руски језик, а служи се турским и чешким језиком. У оквиру институтских активности истиче рад на обради Дигиталне архиве издања САНУ (ДАИС), као и дигиталне платформе BiblioBalkans.

Током истраживачког рада прикупила је обимну грађу, која поред извора у виду мемоаристичке грађе, укључује и литературу релавантну за тему докторске дисертације. Прегледала је каталоге бројних истакнутих српских часописа међу којима посебно истиче следеће: Славистика, Зборници Матице српске (за језик и књижевност, за историју, за славистику, за филологију и лингвистику), Јужнословенски филолог, Летопис Матице српске, Руски архив, Научни састанак слависта у Вукове дане и многи други. Уз бројне доступне електронске изворе грађа је прикупљана у водећим српским академским иституцијама: Народна библиотека Србије, Универзитетска Библиотека "Светозар Марковић", библиотеке Филолошког и Филозофског факултета Универзитета у Београду, а као главну институцију за приступ архивској грађи наводи Архив Југославије. У току истраживачких боравака у Бугарској прегледани су бројни каталози образовних институција: Библиотеке Института за балканске студије, Библиотеке Института за књижевност, Библиотеке Бугарске академије наука и Народна библиотеке ?Св. Ћирило и Методије?. Мемоаре и чланке у периодичним издањима читани су у оригиналу, захваљујући знању руског језика. Као посебно важане изворе библиографских података везаних за бугарску мемоаристику, кандидаткиња истиче коришћење виртуелне библиотеке *chitanka.info* и дигиталне базе података НАЛИС.

Потврду о прихватању рада за објављивање, са насловом *Комуникациона култура као предмет конфронтационих руско-српских истраживања*, добила је од уредништва часописа *Славистика* (М51, Ерих + листа). У раду говори о сложености и разноврсности модела комуникационог (вербалног и невербалног понашања) у процесу интеркултурне комуникације, користећи као извор резултате истраживања међународног пројекта *Коммуникативное поведение славянских народов*, организованог у периоду од 2004. до 2007. године под руководством професора Јосифа Абрамовича Стерњина и академика Предрага Пипера. Овај пројекат пример је веома успешне међууниверзитетске сарадње Центра за комуникациона истраживања при Вороњешком државном универзитету и Катедре за славистику Београдског универзитета.

Учествовала је на XIII научном скуп младих филолога Србије, на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу. Скуп *Савремена проучавања језика и књижевности* одржан је 10. арила 2021. године. Том приликом поднела је реферат: *Комуникациони неспоразуми узроковани дефицитом културолошких знања у ситуацијама руско-српског билингвизма.*

Осим културолошких тема које се обухваћене насловом докторске дисертације Дуњу Радојевић интересују и истраживачке теме из области универзалних језика и руске ономастике. Из ове области канидаткиња је поднела рад Зборнику Матице српске за филологију и лингвистику, под насловом *Универзални језик есперанто: мит или реалност?*, као и рад на тему *Компонента nomina agentis у руским антропонимима*. Поред наведених радова кандидаткиња тренутно припрема два чланка*: Живот у Совјетској Русији (на материјалу часописа Руски архив)* и *Герасим Зелић у Русији (прилози тумачењу мемоара Герасима Зелића*).

Досадашњи резултати на докторским студијама, као и у научно-истраживачком раду, показују да је Дуња Радојевић перспективан млади истраживач. Њена интересовања за српску и бугарску

мемоаристику, универзалне језике и ономастику, поред знања неколико балканских и словенских језика, указују на потенцијал да се у будућем научно-истраживачком раду оформи као успешан балканолог. Тема њене докторске дисертације изузетно је важна када је реч о компаративним студијама које повезују руске и балканске утицаје у области мемоаристике. Боравак у научним институцијама у Бугарској, као и сарадња коју је кандидаткиња остварила у академским круговима у земљи и иностранству, представља одличан темељ за даљи научно-истраживачки рад и напредовање. Познавање бугарског језика омогућило је Дуњи Радојевић приступ до сада необјављеним изворима и могућност компаративне анализе. Кадидаткиња је својим ангажовањем допринела реализацији пројектне теме у Балканолошком институту САНУ *Миграције, културни трансфери и књижевне форме на Балкану.* Поред тога учествовала је у свим текућим активностима које се одвијају у Балканолошком институту САНУ.

III БИБЛИОГРАФИЈА КАНДИДАТА

Сви радови су у штампи (преглед в. у тачки 2)

IV ОЦЕНА ДА ЈЕ КАНДИДАТ ПОДОБАН ДА РАДИ ДИСЕРТАЦИЈУ

Увидом у професионалну биографију кандидата, комисија сматра да кандидаткиња Дуња Радојевић испуњава све услове за израду докторске дисертације. Истраживања наведена у библиографији указују на чињеницу да се кандидаткиња више година бави проучавањима у области лингвокултурологије и културне историје Руса, Бугара и Срба и да има увид у најважнија питања и проблеме у вези са њом.

V ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ПРЕДЛОЖЕНОГ МЕНТОРА

За ментора је предложена **др Ксенија Кончаревић**, редовни професор Филолошког факултета у Београду, Катедра за славистику.

Библиографија ментора са најмање 5 јединица релевантних за област из које се ради докторска дисертација:

1. Кончаревић, Ксенија. *Сакрална комуникација: Норме, традиције, средства*. Београд: Универзитет, Православни богословски факултет, Институт за теолошка истраживања, 2013.
2. Кончаревић, Ксенија. Језик и култура: славистичка перспектива. Београд: ЈАСЕН.
3. Кончаревић, Ксенија. „Уз питање о предмету конфронтационих лингвокултуролошких испитивања“, *Стил*, бр. 7 (2008) 151-161.
4. Кончаревић, Ксенија. „Културолошки садржаји у најстаријој српској хрестоматији за учење руског језика (*Руска читанка* Ј. Павловића из 1873)“, [У зб.]: Љ. Суботић, И. Живанчевић-Секеруш (уред.), *Пети међународни интердисциплинарни симпозијум ‘Сусрет култура’*, књ. I (Философски факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад, 1.12.2009), Нови Сад: Философски факултет 2010, 205-211.
5. Кончаревић, Ксенија. „Српска сакрална комуникативна култура као предмет лингвистичких истраживања“, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, књ. 39/1 (2010) 73-82.
6. Кончаревић, Ксенија. „Руска сакрална комуникативна култура XIX и XX века кроз призму књижевности и публицистике“, *Славистика*, књ. 15 (2011) 139-148.
7. Кончаревић, Ксенија. „Теоријско-методолошке основе проучавања сакралних

комуникационих култура Pax Slavia Orthodoxa (ситуациони модел анализе)“, в: А. К. Гадомский (ред.), *Хрестоматия теолингвистики, т. 2.* Ульяновск: Insyitut Slawistyki Uniwersytetu Opolskiego, Казанский государственных университет, 2019, 285-294.

8. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија. „Руска култура у српској мемоаристици XVIII и XIX века“, *Славистика*, књ. 23/1 (2019), 213-222.
9. КОНЧАРЕВИЋ, Ксенија. „Русија и Руси у српској мемоаристици 1917-1937.“, *Славистика*, књ. 24/1 (2020), 95-104.

Комисија сматра да проф. др Ксенија Кончаревић испуњава све услове за ментора предложене докторске дисертације, за област *РУСИСТИКА (ЛИНГВОКУЛТУРОЛОГИЈА, КУЛТУРНА ИСТОРИЈА РУСА) - ФИЛОЛОШКЕ НАУКЕ*.

VI ОЦЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

1. ОЦЕНА ФОРМУЛАЦИЈЕ НАЗИВА ТЕЗЕ (НАСЛОВА).

Комисија закључује да је предложени назив тезе Руска култура у српским и бугарским мемоарима од 1838. до 1918. године прикладан и да добро репрезентује суштину предложене теме истраживања.

2. ОЦЕНА ПРЕДМЕТА (ПРОБЛЕМА) ИСТРАЖИВАЊА.

Предмет предложеног дисертационог истраживања јесте слика руске културе у ерпској и бугарској мемоаристици. Свест о тесној историјској, културној и духовној повезаности српског и руског, осносно бугарског и руског народа дубоко је уткана у све поре националног бића Срба и Руса, односно Срба и Бугара. Историјски посматрано, однос Срба, посебно интелектуалаца, према моћној „словенској ослободитељки и ујединитељки“ кретао се од русофилије и чак русоманије (израз Лазе Костића) до разочарења и дистанце, обично након изневерених нада српског живља у „ходатајство“ православне империје или неких историјских догађаја који су болно одјекнули у српској јавности (гушење пољског устанка 1863. године, на пример). Како запажа један од најеминентнијих проучавалаца српско-руских додира и веза, Мирослав Јовановић, у XVIII веку највише се инсистирало на сличностима двају народа и њихових историјских путева. Међу Србима тога доба доминирају представе о „великом православном цару“, заштитнику Срба и свих Словена, што је у бити представљало трансформацију давнашње идеје о Москви као „трећем Риму“. По Јовановићевом запажању, Срби у XVIII веку заправо су имали „мултипликовани идентитет“, али је такав феномен могао имати значајну улогу у процесу изузетно брзе асимилације Срба који су се током тога века у два наврата, из Војводине и Далмације, организовано пресељавали у Русију. Наредни век, иако је оточео и знатним делом протицао у знаку романтизма и борбе српског народа за еманципацију, за аутономију а потом и независну државу, доноси трансформацију глобалне слике о Русији, у којој има више места за уочавање разлика и за усложњавање перцепције Русије из два међусобно све удаљенија и све супротстављенија дискурса – из перспективе славенофилске оданости, али и латентне русофобије са западњачким коренима. „Тај дубоки раскол у односу према Русији и перцепцији Русије остао је константа српског друштва до данас, само што се временом све више радикализовао“, закључује Јовановић.

У току вишевековних односа са Русијом уочавамо братство и покровитељство, али неретко и несугласице, превирања и разилажења. Веома интензивне културолошке односе не можемо разумети и објаснити црно-белим стереотипним сликама. Међутим, свакако је јасно да је у значајном делу историје српског и бугарског народа у судбинским одлукама Русија на својеврстан начин учествовала. Велика присутност Русије у културно-политичком дискурсу на Балкану у XIX веку, чињеница је која не тражи објашњавање. Период на који се односи ова докторска теза омеђен је са два значајна догађаја. Први је оснивање Руског конзулата у Србији

1838. године, а други крај Првог светског рата, 1918. година. То је управо период у ком се одвијају интензивнији дипломатски односи, иако је појединачних контаката било и раније. Током овог периода, Србија је од стране Русије у више наврата уживала покровитељство и заштиту, но потом, дошло је и до радикалног разилажења и разочарења у руску политику. У овој тези биће приказани и анализирани разноврсни и богати садржаји везани за културне контакте у лингвокултуролошкој, духовној, просветној и дипломатској сфери, осликани речима и у успоменама српских и бугарских интелектуалаца XIX и почетка XX века. Међу њима било је појединаца различитих професија и идеолошких опредељења: писаца, уметника, дипломата, наставника, политичара. Једно је несумњиво: свака од ових личности из Русије је понела снажне импресије, некад у складу, а некад и супротно од очекиваног, у зависности од периода у ком су се контакти одиграли и неретко условљено историјско-политичким околностима.

Слика једног народа у култури друге етничке заједнице веома је комплексна појава. Она се не може окарактерисати као коначна и вечна, тј. не представља једном и заувек дате обрасце, али свакако известан број конкретних слика има тенденцију да обележи време или епоху, формирајући се на тај начин као стереотипна у свести појединца или колектива. Константан процес уобличавања и преобличавања слике «туђег» одвија се упоредо са растом и обликовањем слике о «себи», са процесом самодефинисања, разграђивања, раслојавања и поновног дефинисања. Са те тачке гледишта описаћемо неколико преломних тренутака који су суштински утицали на перцепцију Русије и «руског» у српској и бугарској националној свести.

3. Библиографија прелиминарних истраживања.

Кандидаткиња Дуња Радојевић прилаже обиман списак истраживања релевантних за тему докторске дисертаципје. Прелиминарну библиографију сачињава преко 100 јединица литературе, а предочен је и списак извора који ће чинити корпус за ексцерпирање грађе:

Извори:

1. Арнаудов, Михаил. (2010) *Човек на дълга и честта. Михаил Арнаудов.Дневник, публицистика, речи.* Изток-Запад, Български книжици.
2. Бан, Матија. (1989)*Подаци о Петру Петровићу Његушу* // Мемоарска проза XVIII и XIX века : зборник. Друга књига / приредио Душан Иванић. – Београд : Нолит, стр: 97 – 120.
3. Божић, Никола Д. (1903) *Срби из Старе Србије и Македоније пок. Григорију Степановичу Шчербини 20. Априла 1903. године*, Београд.
4. Бошковић, Стојан. (1882) *За просвету и слободу. Чланци и расправе научног и политичког садржаја из ранијег и познијег доба*, Београд.
5. Бурмов, Тодор Стоянов.(1994)*Спомените ми ; Дневник ; Автобиография*/ Предговор,съставителство и коментар проф. Румяна Радакова; Художник Гриша Лаптев; Любомъдрие : 309стр.
6. Вазов, Иван. (1957) *Събрани съчинения. Т. 18*. София: Български писател.
7. Вазов, Иван. (1976) *Събрани съчинения. Т. 6.*София: Български писател.
8. Васиљевић, Алимпије. (1990)*Моје успомене*. Српска књижевна задруга, пр. Радош Љушић, Београд : 224 стр.
9. Величков Константин. (1996) *Избрани произведения. Т. 2*. София: Български писател, 1966

10. Виловски-Стефановић, Тодор. (1988)*Моје успомене*, Београд.

11. Вукићевић, Миленко М. (1924) *Петроград у почетку Великог рата 1914. године* (Из мојих успомена). Крв словенства 1914 – 1924: Споменици десетогодишњице великог рада, Београд: 101 – 111. стр

12. Гешов, Иван. Е. (1928) *Спомени и студии*. София

13. Груев, Йоаким. (1906) *Моите спомени*. Пловдив, печатница Хр. Г. Данов. Оригинал. Печатно.

14. Груловић, Никола. (1962) *Југословени у Октобарској револуцији*, Београд.

15. Дера, Ђорђе. (1897) *Путописне црте из Русије*, Земун.

16. Драшковић, Панта М. (1990) *Моји мемоари* / приредио и предговор написао Душан Т. Батаковић. – Београд : Српска књижевна задруга : 237 стр.

17. Друмев, Васил. (1925) *Съчинения : Т. 1 – 2* – Плевен : Д. Мирчев

18. Друмев, Васил. (1989) *Нещастна фамилия: [Повест] : Ученик и благодетели : [Роман]*. София : Бълг писател.

19. Ђорђевић, Владан. (1927) *Успомене: културне скице из друге половине деветнаестог века*, Славија, Нови Сад : 405 стр.

20. Ђорђевић, Владан. (1988) *Успомене* / избор и поговор Светлана Слапшек– Београд : Нолит : 427 стр.

21. Жујовић, Живоин.(1974) *Сабрани списи Живоина Жујовића1*, Београд.

22. Жујовић Јован. (1986) *Дневник* / приредио Драгоје Тодоровић. – Београд : Архив Србије, – 2 књиге. 1 – 254. стр. : илустр. ; 2– 263. стр**.**

23. Игњатовић, Јаков. (1988)*Мемоари* / Приредио Живоин Бошков : поговор Милутин Петровић. – Београд : Нолит : 569. стр.

24. Игњатовић, Јаков.(1953) *Расподије из прошлог српског живота :мемоари*. – Нови Сад : Матица срспка : 523. стр.

25. Игњатовић, Јаков.(1989) *Публицистички списи* [Књ.] (2) Нови Сад, Приштина.

исто / Цетиње : „Обод“, 1975.

исто / Београд : Нолит, 1989.

исто / поговор Војин Јелић. – Београд : Нолит, 1988.

исто / предговор Видо Латковић. – Београд: „Просвета“, 1953.

исто / у редакцији и са предговором Марка Цара. – Београд : Српска књижевна задруга, 1939.

26. Јовановић, Владимир. (1936) *Аутобиографске белешке Владимира Јовановића* / приредио Дим. Кириловић // Гласник Историског друштва у Новом Саду, 9 193 – 204.

27. Јовановић, Владимир. (1988) *Успомене*. Београд.

28. Јовановић, Мирослав. (прир.) (2011)*Срби о Русији и Русима: од Елизавете Петровне до Владимира Путина. Антологија*. Београд: Православни богословски факултет Универзитета: Институт за теолошка истраживања: Институт за новију историју Србије.

29. Казимировић, Радован. (1912) *Русија: културна писма, Књ. 1*., Сремски Карловци - V – VII

30. Каравелова, Екатерина. (1984) *Спомени на Екатерина Каравелова.* 186- редакционна колегия Дойно Дойнов ... [et al. ; предговор, съставителство, археографска обработка и бележки Величка Филипова и Екатерина Кунчева]. Дойнов, Дойно. Филипова, В. Кунчева, ЕкатеринаИзд-во на Отечествения фронт.

31. Карађорђевић, Ђорђе. (1969) *Истина о моме животу*, Београд.

32. Костић, Лаза. (2004) *Дневник/Ишчекивано и дочекано: листови успомена*, Београд

33. Костић, Лаза. (1988) *Из мога живота* / приредио и поговор написао Младен Лесковац. – Београд : Нолит : 467 стр.

34. Костић, Лаза. (1990)*О политици, о уметности, новински чланци 1. 1863 – 1878*, Нови Сад

35. Кошутић, Радован. (1895)*Писма из Петрограда Београд : писац*(Београд : Штампарија Краљевине Србије). - XIV, 255 стр. : 20 cm.

36. Магдаленић, Светозар. (1910) *Слике из наших ратова са Турцима и Бугарима 1876, 1877 – 1878. и 1885 – 1886*. године – Београд : Народна штампарија Љуб. Ј. Бојовића. Св. 1 – 10: 220. стр.

37. Маджаров, Михаил Иванов. (2004) *Спомени* : *1854 – 1889.* Бълг. писател, 1968. Дамян Яков : 495. стр.

38. Маринковић, Димитрије. (1989) *Успомене и доживљаји : <одлом*ци> // Мемаорска проза XVIII и XIX века века *: зборник.* Друга књига / приредио Душан Иванић. – Београд : Нолит : 263 – 286. стр.

39. Марковић, Михајло. (1906) *Моје успомене*. – Београд : [Издање аутора] : 375 стр.

40. Марковић, Светозар. (1987) *Целокупна дела. Књ. 1*. Београд : Народна књига : Српска академија наука и уметности ; Нови Сад : Матица српска ; Приштина : Јединство.

41. Марковић, Светозар. (1960) *Изабрани списи*. Том 1. Београд.

42. Марковић, Светозар. (1965) *Изабрани списи*. Том 2. Београд.

43. Матавуљ, Симо. (1923) *Биљешке једног писца*. / предговор написао Марко Цар, - Београд: „Време“ : 263. стр.

44. Медић, Данило. (1879) *У руском табору 1877/1878*. – Београд : [издање аутора] : 140. стр.

45. Миларов, Светослав. (1886) *Князя пред Русия и пред България*. София.

46. Миларов, Светослав. (1994) *Спомени от цариградските тъмници.* – София : ГАЛ-ИКО

47. Милетић, Светозар. (2002)*Сабрани списи* Том 3. Београд

48. Милићевић, Милан Ђ. (1885)*Етнографска изложба и Словенски састанак у Москви 1867*, у: годишњица Николе Чупића VII

49. Милићевић, Милан Ђ. (1964) Из « *Успомена» // Мемаори XVIII и XIX века : избор* / предговор избор и редакција Милорад Павић. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Српска књижевна задруга: 213 – 238. стр. [Одломак].

50. Милићевић, Милан Ђ. (1989) *Из својих успомена* / поговор Радослав Петковић. – Београд : Нолит : 155. стр.

51. Милићевић, Милан Ђ. (1952) *Успомене (1831 – 1855).* – Београд : Просвета – XVIII + 218 стр

52. Милојевић-Петровић, Даница. (1989) *Из „Мојих успомена“ Алимпија Васиљевића: у Русији 1850 – 1857, 1878, 1892 – 1893. и 1894. године*. Мешовита грађа (Miscleanea) 19

53. Мишић, Живоин. (1969) *Моје успомене* / припремио за штампу Саво Скоко. – Београд : Војноиздавачки завод : 407. стр. : илустр.

54. Мишић, Живоин. (1988) *Моје успомене* // Ратна мемоаристика и дневничка проза / приредио Стојан Ђорђић. – Београд : Нолит: 7 – 19. стр. [Одломак]

55. Мишић, Живоин. (1988)*Уочирата против Бугара // Дневник победа:*

Србија у Балканским ратовима 1912-1913 / приредила Славија Ђурић. – Београд: „Филип Вишњић“ 311 – 322. стр. [Одломак из *Мојих успомена*].

56. Московљевић, Милош. (2007) *У великој Руској револуцији: Дневничке белешке* / приредио Момчило Исић, Београд

57. Найденов, Иван. (1912, 1923) *Спомени*. // Казанлък в миналото и днес. Т. 1., Т. 2.

58. Обреновић, Милош, кнез. (1989) *Кнез Милош прича о себи // Мемоарска проза XVIII и XIXвека* : зборник. Прва књига / Приредио Душан Иванић. – Београд . Нолит : 244-256 стр. [Одломак]

59. Обреновић Милош, кнез. (2001)*Кнез Милош прича о себи.* / за штампу приредио: М. Ђ. Милићевић // Споменик. СКА. 21 (1893) 42 + VII стр. Београд.

60. Пашић, Никола.(1989) *Моја политичка исповест*, Београд

61. Пејевић, Арса. (1895)*Мала споменица из Русије, 1. Са погреба Александра Александровича III руског цара миротворца*/ Утисци и слике из Русије, Нови Сад.

62. Пелико, Силвио. (1847)*Тъмниците ми.* Превел от французски Д. Цанков. Цариград

63. Полит-Десанчић, Михајло. (1896) *Путне успомене*, Нови Сад.

64. Полит-Десанчић, Михајло. (2006)*Успомене.*Нови Сад : Градска библиотека : Orpheus: 209. стр.

65. Поповић, Димитрије. (1993) *Балкански ратови 1912-1913/* Приредио Душан Т. Батаковић. – Београд : Српска књижевна задруга : 400. стр.

66. Поповић, Димитрије. (1928) *Ивањдањски атентат и Русија* // Српски књижевни гласник. НС 28, 8: 602 – 613. стр

67. Поповић, Димитрије. (1927) *Извољски и Ерентал : дипломатске успомене из анексионе кризе*. – Београд : издавачка књижарница Геце Кона : 76. стр.

68. Поповић, Димитрије. (1937) *Никола Пашић и Русија: из мојих личних сећања* // годишњица Николе Чупића, 46: 137 – 156. стр.

69. Поповић, Димитрије. (1933) *Никола Хенриховић Хартвиг*. – Летопис Матице српске књ. 336 св. 3: 236 – 251.

70. Савић, Милан. (1902) *Из прошлих дана.* – Нови Сад: 178. стр.

71. Савић, Милан. (1881) У *Русији. Успомене из године 1871*. Срспке илустроване новине, бр. 2 Нови Сад.

72. Сарајлија, Сима Милутиновић. *Дописиватељ [путописи из Русије, 1847*]. Српске новине. Ел. адр.: http://*scc.digital*.bkp.*nb.rs*/*collection*/*srpske-novine)*

73. Стоянов, Захари. (2008) *Съчинения в седем тома. Т. 4.* София: Захарий Стоянов.

74. Стоянов, Захари. (1983*) Съчинения. Т. 3.* София: Български писател.

75. Суботић, Јован. (1901 – 1910)*Живот Дра Јована Суботића : (автобиографија)*, – Нови Сад : Матица српска, 1901 – 1910. – 5 књига Први део: *Идила*. – 1901. – 158. стр.; Други део: *Пролеће*. – 1902. – 179. стр.; Трећи део: *Лето*. – 1905. – 226. стр.; Четврта књига: *Лето: епоха трећа и четврта*. – 1910. – 215. стр. Пета књига; *Лето: епоха четврта*. – 1910. – 273. стр.

76. Суботић, Јован. (1989) *Идила //* Мемоарска проза XVIII и XIX века : зборник. Друга књига / приредио Душан Иванић, – Београд : Нолит: 146 – 176. стр, [Одломак из Живота Дра Јована Суботића].

77. Тодоровић, Пера. (1990) *Дневник* / Приредила Латинка Перовић. – Београд

: Српска књижевна задруга: 435. стр.

78. Тодоровић, Пера. (1964)*Дневник једног добровољца* / предговор Миодраг Протић. – Београд : Просвета: 219. стр. : илустр.

79. Тородовић, Пера. (1997)*Огледало. Зраке из прослости*, Београд.

80. Трнски, Влада Станојевић. (1912) *О Русији и Русима*. Београд, 1912.

Успомене и доживљаји Димитрија Маринковића1846 – 1869 / средио Драгослав Страњковић. – Београд : Српска краљевска академија. 1939. XIV+ 286. стр.

81. Христић, Коста. (1923) *Записи Старог Београђанина*. – Београд ; Издавачка књижарница Бранисала Церовића – Ајхшета. 2 књиге: књ. 1: 160. стр; књ. 2: 159. стр.

82. Шишманов. Иван Д. (1930) *Иван Вазовъ : спомени и документи*. / Ур. Арнаудов Михаил // Печатница П. Глушков : 337. стр.

Литература:

1. Berđajev, NikolajAleksandrovič. (1987) *Ruskaideja: (osnovniproblemiruskemisliXIXipočetkomXXveka)* / NikolajBerđajev; prevelisruskogBranislavMarković, MarijaMarković. – Beograd :Prosveta : 263.str.; 24 cm. – (BibliotekaProsveta; 50)

2. Bilington, Džejms.(1988) *Ikona i sekira: istorija ruske kulture, jedno tumačenje* / Preveo: Branko Vučićević. – Beograd: Rad : 716. str.; 25 cm. – (Biblioteka „Rad“)

3. http://sterninia.ru/ – персональныйсайтИосифаАбрамовичаСтернина

4. Јовановић, Мирослав(2012) *Срби и Руси 12—21 век (Историја односа)*, Београд: Народна библиотека Србиј: 254. стр.

5. Kovačević, D. (2003). *Srbija i Rusija 1878–1889: Od Berlinskog kongresa do abdikacije kralja Milana.* Beograd: Istorijski institut SANU

6. *NikolaPašić životidelo.* / Zbornikradovasanaučnogskupausrpskojakademijinaukaiumetnosti, Beograd, 16. i 17. oktobra 1995. godine, NikolaPašić (1845-1926) // : 470.str, 24 cm.

7. Rašović, Savo. (2005) *Poglednaruskukulturu (odAdoЯ),* Crnogorskodruštvonezavisnihknjiževnika : 226.str.

8. Velek, Rene, Ostin Voren. (1974) *Teorija književnosti*. Nolit: Beograd

9. Živanov, Sava. (2002) *Rusijanaprelomuvekova :poslednjedecenijeruskogcarstvaodzavršetkaKrimskogratadopočetkaprvogsvetskograta (1855/1914)* / Sava Živonov. – Beorgad :SlužbenilistSRJ (Kraljevo: Slovo): 715.str.; 24 cm

10. Алпатов М. В. Э (1967) Этюды по истории русского искусства. В 2 т. М.: Искусство, том 1: 216 стр: том 2: 328. стр.

11. Ангелов, Боню С. (1958, 1967)*Из старата българска, руска и сръбска литература* / Българска академия на науките (БАН). т. I. т. II. София.

12. Аретов, Николай. (2002)Издателската съдба на възрожденските мемоари.*История на книгата - начин на живот*. Сборник в чест на Ани Гергова. Съст.

Кр. Даскалова. С.: ЛИК. : 182 – 198. стр.

13. Аретов, Николай. (2012) Образи на Русия в българската книжнина от XIX век и техния политически контекст. *Славяните: Общество, религия, култура. Юбилеен сборник, посветен на 60-годишнината на професор дфн Панайот Карагьозов.*С.: УИ "Св. Климент Охридски" :83 – 92. стр.

14. Аретов, Николай. (2016) Три магринали мемоара за борбите: Ив. Вазов, Ив. Е. Гешов, К. Величков. *Електронно списание LiterNet, 11.01.2016*, № 1 (194)https://liternet.bg/publish8/naretov/vazov-velichkov-geshov.htm

15. Аретов, Николай. *Изковането на мита за Русия. Райна българска княгиня*. https://liternet.bg/publish8/naretov/rusiia.htm

16. Арнаутов, Михаил. (1968) *Григор Пърличев. Характеристика и бележки*. С.

17. Арнаутов, Михаил.(1941) *Непознатият Бозвели: първообразът на Мати Болгария и други наобнародовани трудове и писма.* Българска академия на наукитѣ и изкуствата, 1942 : – 491. стр.

18. Архангелски, Владимир Владимирович. (1929) Руска православна црква за време револуције. *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. II / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење.* 69 – 86. стр.

19. Баталов, Э. Я. (2007) Европейские образы России: Вчера, сегодня, заврта. в: *Россия в Европе = RussiainEurope как нас воспринимают в Европе и евроатлантическом сообществе* [под. Ред. В.В. Журкина], Москва : 48. стр.

20. Бобчев, Илия Савов.(1933)*Живот, дейност и възгледи на Иван Евстратиев Гешов*

21. Борисенко, Вера. (2007) Вклад Радована Кошутича в развитие московской фонологической школы. *Славистика XIX*. Београд: 13-19.

22. Боханов, А. Н. Горинов М. М. (2014) *История России с начала XVIII до конца XIX века*. Издательство: ООО « АСТ»

23. Валентиновна, Ксенија Ф. (2011) Проблемы межславянской интерференции при переводе и обучении русскому языку в инославянской среде. *Русский язык как инославянский выпуск III*. Славистичко друштво Србије, Београд: 185 – 194.

24. Велчев, Велчо. (1974)*Българо-руски литературни взаимоотношения през XIX – XX век.*Наука и искуство : 562. стр.

25. Венелин, Юрий Иванович. (1856)*Древние и нынешние болгаре в политическом, народописном, историческом и религиозном их отношении к россиянам : историко-критические изыскания Юрия Венелина*. - Издание 2-е, [печатано с издания 1829 г. с переменами]. -Москва : издание Ивана Мольнара: 20 см

26. Виченти́ч, Биляна. (2004) Речевой этикет у сербов и русских. И. А. Стернин. П. Пипер (ред.) *Коммуникативное поведение словянских народов. Вып. 19*., Воронеж: Востоки: 95–101. стр.

27. Воробьев В. В.(1997) *Лингвокультурология: теория и методы*. Москва

28. Вулетић, Витомир. (1985) *Почеци српског реализма и руска култура*. Нови Сад Институт за стране језије и књижевности Филозофског факултета (Нови Сад : Просвета)

29. Ганц, Николај Адолфович (1928). Школовање жена у Русији. *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. I / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење* : 123 – 135. стр.

30. Данилевски, Николај Јаковљевић. (2007) *Русија и Европа*. / Николај J. Данилевски ; коментари и поговор С. А. Вајчагов ; предговор и превод: Павле Д. Ивић. – 2, изд. – Београд : Нолит : Досије, 2007 (Београд : Досије) : 472. стр : ауторова слика ; 24 cm. – (Библиотека Историја ; [Нолит [и] Досије, Београд])

31. Данченко С. И. (1989) Русско-*сербские общественные связи. 70–80-е годы XIX в.* М.: "Наука".: 198. стр.

32. Џјапа-Иветич, Вукослава (2009) Русистика в журнале «Славистика» — 137–157 *Русский язык как инославянский выпуск I.* Славистичко друштво Србије, Београд*:* 137 – 157.

33. *Добровољци у Октобарској револуцији. Зборник сећања Југословена учесника Октобарске револуције и грађанског рата у Русији 1917 – 1921*. (Приредио Никола Поповић), Београд: 1977

34. Драгичевич, Райна. (2004) Сербский коммуникативный идеал в сопоставлении с русским (экспериментальное исследование коммуникативного поведения). Перевод на рус.: Б. Мишкович. In. *Коммуникативное поведение словнских народов. Вып. 19*., Воронеж: Истоки: 90–95. стр.

35. Жухина, Клавдија. (1935) Породични живот у Русији / К. [Клавдија] Жухина ; превела Бранка Ковачевић // *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. VIII / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење*: 172–181.

36. Зиновьева Е. И., Юрков Е. Е. (2009) *Лингвокультурология: теория и практика*. — СПб.: "Издательский дом «МИРС», 291. стр.

37. Иконников, А. В. (1990) *Тысяча лет русской архитектуры*. Развитие традиций. М. Искусство: 386. стр

38. Јовановић, Мирослав. (2010) Сима Милутиновић – Сарајлија у (о) Русији 1846–1847 године. *Руски алманах, 15 :* 108–137. стр.

39. Јовановић, Мирослав. (2011) Једно заборављено сећање на Санкт Петербург – Милан Савић, У Русији: Успомене из године 1871“, у: *Руски алманах, 16* : 211–226. стр.

40. Јовановић, Мирослав. (2011) Једно заборављено сећање на Санкт Петергург – Милан Савић, У Русији: успомене из године 1871.*Руски алманах, бр. 16*

41. Јовановић, Мирослав. (2011) Србија и Русија 1804 – 1878; политика, традиција и перцепција (оквири тумачења и контекстуслизације), у: *Москва – Србија , Београд – Русија = Москва – Сербия, Белград – Россия: документа и материјали. Том II : друштвене и политичке везе 1804 – 1878* (М. Јовановић, А. Тимофеев, Љ. Кузмичова, Е

Иванова прир.), Београд – Москва: 14 – 36. стр.

42. Јовановић, Мирослав. (2011) Србија и Русија 1804–1878: политика, традиција и перцепција. Оквири тумачења и контекстуализације, *Москва–Србија, Београд–Русија = Москва–Сербия, Белград–Россия: документа и материјали. Том II. Друштвене и политичке везе 1804–1878*, (Председник редакције и приређивач са Алексејем Тимофејевом, Људмилом Кузмичовом и Екатерином Ивановом), Београд – Москва : 14–36. стр.

43. Јовановић, Мирослав. (2012) Сербия, Сербия, жаль мне тебя, проклятая Германия идет на тебя…: Русская помощь Сербии в 1914–1915 гг.: историографическая зарисовка“, в: Величие и язвы Российской империи. *Международный исторический сборник*, Москва: 367–376. стр.

44. Јовановић, Мирослав.(2010) Сима Милутиновић – Сарајлија у (о) Русији 1846 – 1847. године . *Руски алманах, бр. 15*

45. Кирил, патриарх Български. (1958) *Граф Н. П. Игнатиев и българският църковен въпрос: изследване и документи*. Синод. Изд.

46. Кончаревић, Ксенија J. (2016) Парадокси савремене руске религиозности (на материјалу вербалних асоцијација*) Славистика XX*. Београд: 11 – 19. стр.

47. Кончаревић, Ксенија. (2010) Теоријско-методолошке основе проучавања сакралних комуникативних култура paxslaviaorthodoxa. *Славистика XIV*. Београд :89–95. стр.

48. Кончаревић, Ксенија. (2011) Руска сакрална комуникативна култура XIX и XX века кроз призму књижевности и публицистике . *Славистика XV*. Београд: 139–148. стр.

49. Кончаревић, Ксенија. (2013)*Сакрална комуникација: норме, традиције, средства*. Београд: Православни богословски факултет: 366. стр.

50. Кускова, Катерина Дмитријевна. (1929) Може ли суд о савременој Русији бити објективан / К. [Катерина] Кускова ; превела Бранка Ковачевић // *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. II/* уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење : 5–10. стр.

51. Лешић, Зденко (2010). *Теорија књижевности*. Београд: друго издање

52. Ливен, Доминик. (2007) *Российская империя и ее враги с XVI века до наших дней*. Москва.: Европа: 688. стр.

53. Максимовић, Војин (1930) Војничке везе и односи Србије са Русијом у току протеклога столећа : 1806–1917 год. / Војин Максимовић. – Напомене уз текст // *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. III/ уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење :* 7–43. стр.

54. Межински, Марија. (1999)Изучавање словенских језика, књижевности и култура у инословенској средини.Приређивач Богољуб Станковић; изд. Филолошки факултет и Славистичко друштво Србије, Београд, 1998,640. стр.*Славистика III*. Београд : 305 – 307. стр.

55. Мељникова – Папоушкова, Надежда. (1932) Још једна слика из Русије. / Н. [Надежда] Мељникова Папоушкова; превела Бранка Коначевић // *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. V / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење* : 57–63. стр.

56. Мељникова–Папоушкова, Надежда. (1928) Из историје руског модерног позоришта / Н. [Надежда] Мељникова–Папоушкова ; превео с руског рукописа А. J. // *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. I / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење* : 128–147. стр.

57. Мељникова–Папоушкова, Надежда. (1928)Стара и нова руска интелигенција / Н. [Надежда] Мељникова–Папоушкова // *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. I / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење*: 111–127.

58. Мељникова–Папоушкова, Надежда. (1932) Руско сликарство 19. века / Н. [Надежда] Мелњикова–Папоушкова. – Приказ зборника „Руско сликарство 19. века“ / уредио В. М. Фриче // *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. V / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење* : 193–194.

59. Мереник, Славица (1999) Библиографија објављених српских мемоара, аутобиографија и дневника. *Перо и повест: српско друштво у сећањима*. *(зборник радова)* Филозофски факултет: Београд.

60. Митровић, Јеремија Д. (1971) *Добровољци у ратовима 1912 – 1918: доживљаји и сећања*. Удружење добровољаца 1912 – 18. Београд.

61. *Москва - Србија Београд - Русија: документа и материјали. Друштвене и политичке везе 1804 – 1878 . Том 2*. Група аутора. Архив Србије, 2011: 939. стр.

62. Некрылова, А.Ф. (1988)*Русские народные городские праздники, увелесения и зрелища, конец XVIII – нач. XX в*. Л. : Искусство, Ленинградское отд-ние.

63. Николаева, Ана. (2017)Болгария: русофилы и русофобы. О перспективах российско-болгарских отношений. Столетие. Информационно – аналистическое издание фонда исторической перспелтивы.

64. *О чем поведают архивы. Российско-болгарские отношения и связи*. Институт славяноведения РАН: 372. стр

65. Оболенски, Димитрије. Оти, Роберт. (2003) *Историја Русије*. Превели са енглеског Владимир Манчић...[и др.]. – Београд: Clio: 521. стр.

66. Орлов, С. П. (1930) Музичко–хорска култура у Русији некад и сад / С. П. Орлов ; превела Бранка Ковачевић //*Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. II / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење*

67. Орлов, С. П. (1930) Црквена музика у Русији / С. П. Орлов ; превео Е. [Јевгениј] Захаров. – Напомене и библиографске референце уз текст // *Руски архив : часопис за политику, културу и привреду Русије, бр. II / уредник Павле Стевановић. Београд : Удружење*: 81 – 92. стр.

68. Пипер, Предраг. (2012) *Лингвистичка русистика: студије и*

чланци, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду.

69. Поповкин, Алексей. (2010)Сербы – иноки и настоятели Российских монастырей (XV-XIX вв)*Русская народная линия. Православие. Самодержавие. Народность. Информационно-аналитическая служба*. 20. 09. 2010

70. Прохватилова, Ольга А.. (2015) , Виды коммуникации в религиозной сфере общения. *Русский язык как инославянский выпуск VII*. Славистичко друштво Србије, Београд: 9 – 17.

71. Прохоров, Юрий Евгеньевич. Стернин, Иосиф Абрамович. (2006)*Русские: коммуникативное поведение*. Москва, Издательство Флинта Издательство Наука.

72. Радић – Дугоњић, Милена. (1998)Руска емиграција у српској и другим словенским културама. Међународни научни симпозијум, 20,21. и 22. новембар 1997. године, Београд-Сремски Карловци. *Славистика II*. Београд : 309 – 311. стр.

73. Раичевић, Вучина.(2011) Улога, стстус и актурлни задаци лингвокултурологије.*Славистика XV*. Београд: 258 – 266. стр.

74. Рајић, Сузана (1999) Мемоари српских либерала. *Перо и повест: српско друштво у сећањима (зборник радова)*. Филозофски факултет : Београд.

75. Россия и Европа глазами историков, *Журнальный зал, ном. 4(30)*: 2003.

76. *Россия* и *становление сербской государственности*, 1812-1856. (FrontCover. Елена Петровна Кудрявцева). Квадрига: 2009.

77. *Русия и българското национално-освободително движение 1856-1876*. Том 2. Издателство: АИ "Проф. Марин Дринов", София. – 587. стр.

78. *Русско - югославкске литературные связи.(*Сарадници:. Институт славяноведения и балканистики (Академия наук СССР), Матица српска (Нови Сад, Сербиа. Изд. Москва, Наука : 1975)

79. Сарабянов, Дмитрий Владимирович. (1989)*Историярусского искусства второй половины XIX века*. Изд –во МГУ: Москва.

80. Сафонова, Виктория В. (2014) Размышления о коммуникативном образовании в контексте диалога культур и цивилизаций. *Русский язык как инославянский выпуск VI*. Славистичко друштво Србије, Београд: 67 – 75.

81. *Славяноведение в дореволюционной России. Биобиблиографический словарь*. М.: Издательство "Наука", 1979.

82. Степанов, Ю. С. Константы. (1997)*Словарь русской культуры. Опыт исследования* [Электронный ресурс] / Ю. С. Степанов .— М. : Языки славянской культуры .— 825 с. : ил. — На тит. листе указ. изд-во: Школа "Языки русской культуры" .— ISBN 5-88766-057-0 .— Режим доступа: https://rucont.ru/efd/191844

83. Стернин, Иосиф Абрамович. (1989) О понятии коммуникативного поведения. *Kommunikativ-funktionaleSprachbetrachtung*. Halle: 279–282. стр.

84. Стернин, Иосиф Абрамович. (1991) *Очерк русского коммуникативного поведения.* Галле.

85. Стернин, Иосиф Абрамович. (1996) Коммуникативное поведение в

структуре национальной культуры“. *Этнокультурная специфика языкового сознания*. Москва: 97–112. стр.

86. Стернин, Иосиф Абрамович. (1996) Коммуникативное поведение и межнациональная коммуникация. *Этнолингвистические аспекты преподавания иностранных языков*. – Москва: 1996 : 75–81. стр.

87. Стернин, Иосиф Абрамович. (1996) Коммуникативное поведение и национальная культура. *Вестник Воронежского государственного университета*. - Серия 1. Гуманитарные науки. № 2 : 45–64.стр.

88. Стернин, Иосиф Абрамович. (2000, 2015)*Модели описания коммуникативного поведения*. Воронеж: Гарант : 27 стр Изд. 2. испр. 52. стр.

89. Стернин, Иосиф Абрамович. (2004) Основные особенности русской коммуникативной культуры. In. И. А. Стернин. П. Пипер (ред.) *Коммуникативное поведение словнских народов*. Вып. 19., Воронеж: 10–25. стр.

90. Стернин, Иосиф Абрамович. Пипер, Предраг. (2004) О контрастивном изучении коммуникативного поведения близкородственных народов (русская и сербская коммуникативны культуры)“ In. И. А. Стернин. П. Пипер (ред.) *Коммуникативное поведение словнских народов. Вып. 19*., Воронеж: Истоки : 3–10. стр.

91. Стернин, Иосиф Аврамович. (2001) Русский коммуникативный идеал (экспериментальное исследование). *Русское и финское коммуникативое поведение. Выпуск 2*. Санкт - Петербург, Издательство РГПУ им. А. И. Герцена : 8 – 12. стр.

92. Стоянова, Елена. (2012) Лингвокультурное направление в научных исследованиях: преимущества и возможности. *Русский язык как инославянский выпуск IV*. Славистичко друштво Србије, Београд*:* 103 – 119.

93. Танасић, Срето. (2009) Руске теме у Јужнословенском филологу. *Славистика XIII*: Београд : 350 – 357. стр.

94. Терзић, Богдан. (2006) Културолошки аспект Кошутићевих “Писама из Петрограда” (Поводом 140-годишњицерођења Р. Кошутића) *Славистика X*. Београд : 25 – 31. стр.

95. Токтаев, Владимир. *Российско-болгарские отношения в конце XIX века*. https://sinatistis.wordpress.com/2017/06/10/rusbulrelations19

96. Трговчевић, Љубинка (2003) *Планирана елита: о студентима из Србије на европским универзитетима у XIX веку*. Историјски институт: 316. стр.

97. Храбова, Елена. Миладинова, Елисавета. (1978) *Опис на мемоарни документални източници, запазени в Български исторически архив при Народната библиотека Кирил и Методий* / Народна библиотека «Кирил и Методий» Ръкописно-документален сектор // Нар. библ. Кирил и Методий : 218. стр.

98. Цимбаев Н.И. (2004) *История России XIX – начала XX века*. – М.: Слово; Ростов-на-Дону: Феникс : 447 с. (Университетский учебник)

99. Чаркић, Мирослав Ж. (2000)Српско-руске културно-језичке везе. *Славистика IV*: Београд: 96 – 104.

100. Черепин, Н. П. (1914)*Императорское воспитательное общество благородных девиц*. 1764-1914. Государстенная типография. Санкт-Петербург: 651. стр.

4. Циљ истраживања, хипотезе и очекивани резултати.

Бројни и садржајем богати српско-руски и бугарско-руски културни, духовни, просветни, политички и дипломатски процеси размене, сарадње и утицаја формирају коплексан простор и слику коју можемо изнова и на најразличитије начине тумачити. Један од основних циљева ове тезе јесте дефинисање и расветљавањеузрока и последица преломних момената који су суштински утицали на формирање слике о националној култури Русије, а на извору српске и бугарске мемоарске грађе, омеђене периодом у наслову предлога тезе. Детаљнија спецификација циљева односила би се на: однос очекивано /неочекивано, стереотипне представе и њихово потенцијално преобличавање и(или) демантовање, разлоге редефинисања слике и начини интерпретације тих промена у мемоарима, дефинисање и потенцијално објашњавање заступљености тема о којима се у истима говори, различита интерпретација истих особености руске културе, расветљавање момената православног духа и заједничке вере.

Хипотезе од којих се полази су следеће:

Уочиће се у више наврата слике «руског» идентичне онима у свести аутора мемоара. Такође је могуће очекивати да се ређе инсистирало на разликама, а више истицале сличности међу националним културама. Врло често доминирају представе о великој православној заштитници и традиционални обрасци «братство» и «једно вероисповеданије». Представе о Русији као предводнику словенства засноване су на делатности и активности славенофила, на паролама о словенском јединству и сл.

1. У духовној сфери, тј. области сакралне комуникације уочићемо дубоке, интензивне перцепције повезане православном вером
2. Са друге стране морамо нагласити да је XIXвек био период дипломатске и војничке борбе српског народа за националну аутономију и еманципацију. Посматрајући из тог угла, све се чешће истичу и међусобне разлике, долази до рационализације и преобликовања стереотипних форми. Генерална перцепција Русије престаје да буде доминантно позитивна. Међу омладином, која је на школовању у Русији, појављује се неповерење и сумња.
3. Вишекратни политички преокрети редефинисали су слику о Русији, у две крајности: од русофилије до русофобије. Уопштено говорећи (мада не без изузетака), за преломни догађај узећемо годину 1878. тј.Берлински конгрес. У овом периоду долази до уздржаних ставова и скептицизма, па се руска национална култура почиње дефинисати као све удаљенији дискурс.
4. Са друге стране, Берлински конгрес значио је не само захладњивање односа са Србијом, већ и усмеравање руских амбиција на Бугарску. Управо везано за овај тренутак значајни ће бити мемоари бугарских интелектуалаца и широка подршка Бугарској од стране руског јавног мњења, заједно са активностима Московског словенског комитета.
5. Последња хипотеза односи се на кратки период XX века, који би овом тезом био обухваћен. Међутим, садржаји којима је испуњен једнако су битни. Увидећемо још једну радикалну промену у ставу према Русији, суштинску промену односа у политичкој сфери, која ће се сигурно осетити и у мемоарима из тога доба.

Посматрањем из угла различито професионално, образовно, идеолошки али и национално (Срби и Бугари) опредељених појединаца ова теза би покушала да расветли најзначајније моменте и најизраженије одлике руске културе за период веома значајан у историји међусобних културолошких односа.

5. План рада и методе истраживања.

У уводу овог дисертационог истраживања биће предочени основни подаци о томе на који

период и врсту грађе се истраживање односи, а потом би се навели и разлози одабира такве теме и врсте извора. Затим би уследило објашњење две равни у којима би се наведена грађа анализирала, а то су хронолошка и тематска. У тематској равни разматрали би се наративи о културно-историјским споменицима, храмовима и другим сакралним објектима, затим о култури свакодневног живота, са посебним освртом на рад јавних просветних установа, библиотека и музеја, делатност кружока у којима се окупљала руска интелигенција, а то су аспекти који нису били предмет досадашњих истраживања.

Следеће поглавље садржало би теоријско-методолошку и терминолошку основу истраживања и примере њене практичне примене. Кандидаткиња би објаснила термине и методолошке парадигме који су присутни у области истраживања комуникационе културе. Значај увођења терминологије комуникационе културе као лингвокултуролошке дисциплине огледа се у чињеници да су њене компоненте делом оно што ћемо се трудити да уочимо на грађи: комуникационе норме и традиције, вербална и невербална средства комуникације, комуникационе сфере и ситуације, социјални симболизам, ситуациони, аспекатски и параметарски модел дескрипције и анализе елемената комуникационе културе, позитиван и негативан трансфер (фацилитација и интерференција).

Затим следе два, суштински централна поглавља тезе, са већим бројем целина унутар њих. Прво од њих било би посвећено хронологији догађаја који су у датом периоду били кључни за креирање/модификовање слике Русије у очима представника српске и бугарске етничке заједнице. Најзначајнији међу овим догађајима су :

1) оснивање Руског конзулата у Србији (почетак дипломатских односа**,** 1838. година)
2) крај Кримског рата**,** 1856. година
3) Берлински конгрес (стицање националне независности, 1878. година.
4) почетак, ток и крај Великог рата (1914-1918. година)

За сваки од периода омеђених овим догађајима даћемо слике Русије и руске культуре из угла очекивано/неочекивано, навести потенцијалне колективне и индивидуалне узроке таквих импресија, као и незаобилазну историјску позадину која ће се у великом броју случајева показати од суштинске важности.

Наредно, једнако битно поглавље бавиће се широким дијапазоном тема које су у изворима заступљене. Међу њима ћемо издвојити три целине. Једна од њих бавила би се темама из области лингвокултурологије, дакле одликама руске комуникационе културе. Затим ће уследити просветна, црквена и дипломатска тематика (као и њихово преплитање), а трећа целина биће посвећена импресијама везаним за руску културу у ширем смислу те речи: позориште, архитектура, музика, сликарство и сл.

Четврто поглавље носило би назив „Руси о Русима“. На примеру одређеног броја тема (школовање, свакодневни живот, обичаји, традиција и сл.) Дуња Радојевић направиће паралелу између импресија аутора мемоара из Србије, српских земаља и Бугарске и њихових савременика Руса, који су о тим темама на различите начине и у различитим формама писали. Пошто је дата тема изузетно обимна и могла би да буде предмет посебног, прилично детаљног истраживања, представиће се у основним цртама и у суштинским сличностима и разликама у њиховим описима.

У закључку ове дисертације кандидаткиња би сумирала резултате истраживања и приказала основне карактеристике Русије осликане у успоменама и мемоарима насловом предвиђеног периода. Те ће се слике несумњиво разликовати у својојеспресивности, сложености, индивидуалној и колективној представи. Такође би се у закључку изнеле смернице и предлози за будућа потенцијална истраживања. За крај, кандидаткиња би навела изворе и цитирану литератутру која је у процесу израде тезе коришћена.

Истраживање за ову докторску тезу спроводило би се из угла читавог низа наука, међу којима је централна лингвокултурологија, а затим следе социолингвистика, контрастивна

лингвистика, антрополошка и социолингвистика и др. Као другу групу научних приступа издвојили бисмо једнако битну културну историју Руса, Бугара и Срба у 19. веку. Овај дисертациони рад представљао би синтезу већег броја научних дисциплина, а све са циљем расветљавања неких аспеката у контактима различитих националних култура.

VII ЗАКЉУЧАК СА ОБРАЗЛОЖЕНОМ ОЦЕНОМ О ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ И КАНДИДАТА:

На основу наведених података о кандидату, Комисија констатује да је **мср Дуња Радојевић** подобан кандидат за израду докторске дисертације.

На основу постављених циљева и очекиваних резултата, Комисија констатује да је предложена тема подобна за израду докторске дисертације у области русистике (лингвокултурологије и руске културне историје) **– филолошке науке**.

На основу наведених података о предложеном ментору, Комисија констатује да је **проф. др Ксенија Кончаревић** подобна за ментора предложене докторске дисертације.

На основу изнесеног, Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да донесе позитивне оцене о подобности кандидата мср Дуње Радојевић и предложене теме докторске дисертације под насловом **Руска култура у српским и бугарским мемоарима од 1838. до 1918. године**, а да се за ментора именује др Ксенија Кончаревић, редовни професор на Катедри за славистику Филолошког факултета Универзитета у Београду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

Др Ирина Антанасијевић, редовни професор,
Филолошки факултет Универзитета у Београду

Др Ђорђе Ђурић, ванредни професор,
Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Др Александра Ђурић-Миловановић, виши научни сарадник,
Балканолошки институт САНУ у Београду